

Een reis onder de zon

Erik Couwenhoven

Een reis onder de zon

over land met een knipooog naar de zee en bijzondere ontmoetingen

Van Erik Couwenhoven zijn eerder bij Brave New Books verschenen:

De Verandering. Een reis door het leven

Onderweg. Een autobiografische reis door het leven over zee en land

De Zeiler. De dood vaart mee / een psychologische thriller

*Een reis onder de zon / over land met een knipoog naar de zee
en bijzondere ontmoetingen*

Ontmoetingen / Reisverhalen over zee, land en mensen

Een reis onder de zon

Eerste druk 2016

Tweede druk 2022

© Erik Couwenhoven

Foto's omslag: Anneke Pepping

1. Het Vertrek

De opkomende zon zet de hemel in brand. Vanuit bed zie ik de schapenwolken langzaam paars en dan oranje kleuren. Het is zeven uur. Vandaag vertrekken we richting het zuiden. De Portugese Algarve is het doel. Het plan is de Europese Atlantische Oceaankusten te volgen. De Franse west-, de Spaanse noord-, en Portugese west- en zuidkust. De zee aan onze rechterkant. Na de beslotenheid van het Achterhoeks coulisselandschap hebben we behoefte aan het water. De weidsheid, de vergezichten.

Twee dagen geleden hebben we de kleine boerencamping aan de rand van Winterswijk verlaten. Na de terugkeer uit Griekenland waren we er in april neergestreken. Zes maanden hebben we genoten van de prachtige Achterhoek en het grensgebied met Duitsland. Veel gefietst en gewandeld. Maar ook weer het vrijwilligerswerk opgepakt, dat we hier vorig jaar deden toen we een zomer (in de camper) en een winter (in een kleine woning) doorbrachten. Twee dagen hebben we op de parkeerplaats achter de garage in Aalten gestaan. Voor de verplichte APK-keuring. Ook moest de startmotor vervangen worden. Die liet het tijdens onze vorige overwintering in Griekenland soms afweten. Meestal hielp een fikse tik met de hamer op de weigeraar om hem én de motor op gang te brengen. Op de Peloponnesos hebben we ernaar laten kijken. De bendix werd vervangen maar na een paar weken bleek dat niet de oplossing te zijn geweest. Het euvel deed zich opgezette tijden weer

voor. Als we onderweg op een parkeerplaats koffie of thee wilden drinken lieten we de motor lopen. Heel storend. Maar we waren bang dat hij helemaal niet meer zou starten. We willen niet het risicolopen straks in Frankrijk, Spanje of Portugal met de brokken te zitten. Dus moest er een nieuwe startmotor in. De APK-keuring viel tegen. De banden van de vier achterwielen van onze tandemasser moesten vervangen worden.

Het is negen uur als we Aalten met vier nieuwe banden, een volle diesel- en lpg-tank en een goed startende motor verlaten. Rustig rijden we door het mooie glooiende en beboste Montferland naar Beek. We rijden nooit snel. Afhankelijk van de weg tussen de vijftig en tachtig. Een heel enkele keer honderd als we een snelweg nemen. Maar die mijden we zoveel mogelijk. Het is begin oktober. De maïs staat hoog op de velden. Lang zal het niet meer duren voor de hakselaars komen om het te verpulveren tot veevoer.

We steken de grens over en rijden het Duitse Elten binnen. Er is kermis. De doorgaande weg naar Hoch-Elten is afgesloten. We moeten een omweg maken voor de klim naar de camperplek bij het karakteristieke kerkje op de top van de tweeëntachtig meter hoge Eltenberg. Er staan een paar campers, maar er is voldoende plaats voor onze zeven meter lange Frankia.

Het is alweer anderhalf jaar geleden dat we hier begin april een aantal dagen stonden. We maakten een paar mooie fietstochten. Naar Emmerich aan de Rijn en staken de imposante rivier over naar Kleef. Met blote voeten liepen we over het blotevoetenpad dat op de berg ligt. We waren op weg naar Griekenland. Om vooral de Peloponnesos eens vanaf het land bekijken. We kenden het schiereiland goed vanuit zee. Het werd een onvergetelijke reis. Via het Duitse Zwarte Woud en Beieren staken we in Oostenrijk de Brennerpas over en dwars door Toscane en Umbrië bereikten we de kust van de Adriatische Zee op weg naar de veerboot in het Zuid-Italiaanse Brindisi. Half augustus staken we over naar Igoumenitsa, waar ons Griekse avontuur over land begon. Vijf jaar daarvoor voeren we met onze zeilboot de zee-engte, waar de Adriatische

en Ionische Zee samenkomen, over. Van het Griekse eiland Korfoe naar Santa Maria de Leuca in de hak van de Italiaanse laars. Op weg naar Port Napoléon, de jachthaven in het Zuid-Franse Port Saint-Louis du Rhône waarvandaan de boot op een dieplader naar Enkhuizen gebracht werd. Wij volgden met de trein. We hadden besloten te stoppen met zeezeilen. Tien jaar geleden zeilden we vanuit Zuid-Frankrijk langs Italië via Griekenland naar het Turkse Istanbul. Zes jaar, na de verkoop van het huis in Heiloo, woonden we op de boot, doorkruisten tussen de eilanden de Egeïsche Zee, voeren Griekse en Turkse kusten en genoten van het Mediterrane leven. In 2009 besloten we te stoppen met zeilen. Vele jaren bezeilden we de Noordzee- en Oceaankusten van Engeland en Frankrijk voor we besloten naar het warme zuiden te varen. Het was genoeg geweest. Bovendien hadden we het gehad met de steeds vaker opstekende Meltimi, Mistral en Tramontana. De noordenwinden die vaak vanuit het niets komen en stormkracht kunnen bereiken. De klimaatverandering was ook op de Egeïsche en Middellandse Zee goed merkbaar. De verkoop van het schip ging moeizaam. De crisis had ook op de botenmarkt toegeslagen. Maar na ruim vier jaar was er uiteindelijk een Franse huisarts blij mee en zeilde het schip weer terug naar de Middellandse Zee. Waar het thuishoort.

Als we geïnstalleerd zijn lopen we door de bosrijke omgeving de Eltenberg af. Het is nog vroeg. We hebben zin in een kop koffie en willen wat boodschappen doen. De supermarkt is gesloten. Het blijkt de Dag van de Duitse Eenheid te zijn. Alles is dicht. Behalve de bakkerij met *Konditorei*, die verscholen gaat achter de botsautootjes op de kermis. De heerlijke koffie en rijkelijk belegde broodjes smaken ons goed en we trakteren onszelf op zoet gebak als toetje. Na de middag wandelen we over het blotevoetenpad. Ditmaal met schoenen aan. Met een grote omweg lopen we door het bos naar het kerkje op de berg en genieten van het weidse uitzicht op het Rijndal richting Emmerich. Het is wat heïg, dat maakt het mystiek. Jammer dat het geruis van het drukke verkeer op de onzichtbare snelweg Arnhem-Oberhausen de rust

verstoort. We dalen weer af naar Elten waar de kermispret in het kleine centrum is losgebarsten. Een in het roze gekleed meisje van een jaar of vijf doet verwoede pogingen luchtballonnen met dartpijltjes te doorboren. Ze slingert de pijlen maar heeft geen genoeg kracht. De pijlen storten zonder de gekleurde ballonnen te raken in de bak eronder. De vrouw in de tent raapt vreugdeloos de pijlen op en geeft ze weer aan het meisje, dat inmiddels door haar vader is opgetild. Ze raakt nu de ballonnen maar er knapt er niet een. Het gezicht van de kermisvrouw is strak. Haar ogen staren en als ze het meisje een kermisprul geeft zegt ze niets. Ze staat waarschijnlijk al tientallen jaren pijltjes te rapen en ballonnen op te blazen. Niet met de hand maar met een pompje. Het zal haar tijd wel uitdienen. Aan de andere kant van de tent staat een jongeman gedeukte blikken op te stapelen, die een kleuter energiek weer omverwerpt met een zachte bal. Het is waarschijnlijk haar zoon. Met al bijna dezelfde uitdrukingsloze blik als zij. Hij moet nog heel veel jaren.

De Nederlandse invloeden in deze aan driekanten door ons land omsloten Duitse enclave zijn duidelijk merkbaar. Vlak bij de camper ligt “Pannekoekhuys”, in het dorp lopen we tegen “Het Oude Posthuis” aan en in het luxe café op de *Marktplatz* ligt de krant van wakker Nederland op de leestafel, is de menukaart in onze taal en worden we in onvervalst Nederlands bediend. Elten en Hoch-Elten waren vanaf 1949 vierentwintig jaar een stukje Nederland. “Wij” kregen het ondanks fel verzet van de plaatselijke bevolking als compensatie voor de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog. Op 1 augustus 1963 werd het aan onze Oosterburen teruggegeven. Slimme Nederlandse exporteurs hebben daar veel aan geld verdiend. Ze parkeerden op 31 juli hun stampvol met goedkope levensmiddelen en vooral boter geladen vrachtauto’s in Elten. Er stonden er niet minder dan vierhonderd in de straten en wegen rond het dorp. Zonder een meter te rijden waren die de volgende dag in Duitsland zonder een cent invoerrechten te hoeven te betalen. Geschat wordt dat er tussen de vijftig en zestig miljoen gulden verdiend werd in deze “*Eltener Butternacht*”. Toen de vrachtwagens vertrokken bleef het dorp achter met kapot gereden wegen.

We besluiten nog een dag te blijven. Het is prachtig weer hoewel de zon af en toe wat moeite heeft met de langsdrijvende wolken. We fietsen door de voor ons verrassend bosrijke wereld van het Montferland met af en toe vergezichten in het dal naar 's Heerenberg. Ik geniet van het mooie landschap. De natuur, stilte en ruimte doen wat met me. De heimwee naar de zee zit nog diep. Ik voel het vanbinnen borrelen. In het stadje verbazen we ons over het imposante Huis Bergh. Volgens een beschrijving een van de best bewaarde kastelen van Nederland. Via Beek fietsen we terug naar Elten en doen de pittige klim naar de top van de “berg” voor een groot deel lopend naast de fiets. De zon schijnt nu volop en we genieten van een heerlijke nazomermiddag.

2. Eindelijk. De Zee

Vanuit Hoch-Elten steken we bij Emmerich de altijd weer imposante Rijn over en rijden via Kleef naar Oisterwijk. Eind augustus was Anneke in twee etappes naar dit Brabantse dorp gefietst. Tent en bagage achterop. Vroeger deed ze dat vaker. Ze wilde het basic kamperen nog een keer ervaren. Kruipend het lage tentje in en slapen op de grond op een dun oprolbaar matrasje. Misschien zou Oisterwijk een goede plek zijn om met de camper volgend jaar de zomer door te brengen dacht ze.

Na twee nachten op de minicamping, waar ze destijds haar tent had opgeslagen, en een bezoek aan het dorp, voelt het voor ons beiden niet goed. Mooi dorp, dat Oisterwijk, maar niet voor een langer verblijf voor ons.

We zetten koers naar België. Via Baarle-Nassau rijden we Vlaanderen binnen. Je bent meteen in ‘buitenland’. De huizen, dorpen en stadjes. Alles is anders. Behalve de taal. Hoewel, het grappige Vlaams is toch wel anders. Als we bij een tankstation stoppen om de weg te vragen, we worden diverse keren verrast door soms onbegrijpelijke bewegwijzering, beaamt het vriendelijke meisje dat we de goede kant op gaan.

‘Heb je gevulde koeken?’, vraag ik haar als ik ze niet kan vinden in het schap met koek en chocoladerepen.

‘Gevuld met wat?’, zegt ze en kijkt me verbaast aan. Ze heeft kennelijk nog nooit van deze lekkernij gehoord. Ik doe geen poging het uit te leggen en koop een plak chocolade, die we tijdens het rijden oppeuzelen.

Langs de weg staat bij een modern wit gebouw met veel glas. In de prachtige tuin een bord: “Strakke villa te koop” en op een grijs gebouw dicht op de weg staan twee enorme vuurrode lippen op de gevel met de tekst “Kiss me”. Naast de deur hangt een affiche. “Strakke tietenparty”. Met de datum waarop dit ongetwijfeld hartverwarmende festijn plaatsvindt. In het gebouwtje ernaast staat achter het tot de grond reikende venster een dame van plezier haar kwaliteiten aan te prijzen.

Zonder GPS is het af en toe zoeken. We rijden nog steeds zonder deze ongetwijfeld handige navigatiehulp. De zes jaar dat we op de zeilboot woonden en de eilanden en kusten van de Middellandse Zee bezeilden konden we niet zonder de GPS. Je weg zoeken en vinden op zee is natuurlijk niet te vergelijken met rijden op gebaande paden. De papieren kaart en een handgeschreven lijstje met de dagroute in een knijper aan het dashboard voldoen uitstekend. En komen we er een keer niet uit dan vragen we gewoon de weg. Maar eerlijk is eerlijk. Om de camperplek in Bornem te vinden was het wel gemakkelijk geweest. We rijden het stadje in maar kunnen het in de gids vermelde kasteel d’Ursel niet vinden. Als we er naar vragen blijkt het in het dorpsdeel Hingene te liggen. ‘Aan de andere kant van de baan’, legt de aardige Vlaming uit. Waarmee hij de drukke vierbaansweg langs het stadje bedoelt. We moeten een flinke omweg door smalle straten maken. Het is voorzichtig rijden met onze zeven meter lange tandemasser. In het centrum is kermis en de doorgaande weg is afgesloten. Overal staan geparkeerde auto’s. We kunnen er net tussendoor. We steken de brede weg over en rijden na een kilometer over kasseien Hingene binnen. Het kasteel is gemakkelijk te vinden. Het ligt in het centrum van het kleine dorpje. De aangegeven camperplaats op de parkeerplaats van het kasteel bevalt ons niet. Het is een gedoogplaats, geen officiële overnachtingsplek, die bovendien met een groot hek afgesloten kan worden. Er staan geen campers. We rijden er weer af en vinden een goede plek op de besloten parkeerplaats naast de supermarkt. We kijken uit op een bos en groot maïsveld.

(Nu, zes jaar later, rijden we al weer geruime tijd wel tot volle tevredenheid met elektronische navigatie. E.C.)

We besluiten het drukke, voor ons gevoel overvolle Vlaanderen te verlaten. We hadden niet binnendoor moeten gaan. Over de snelweg zit je in een wip in Frankrijk. We mijden deze zoveel mogelijk, maar nu draaien we de weg naar Lille op. Bij Gent vangen we een glimp op van een grote blauwe blokkendoos. Ikea. We verlaten de snelweg en gaan bij de Zweden op bezoek. Nemen een goedkoop ontbijt, kopen een raspbakje en vervolgen onze weg toch maar weer over, soms slechte, binnenwegen. Volgens onze gids is er in Veurne, vlak bij de Franse grens, een overnachtingsplaats bij het jachthaventje in de IJzer, het riviertje dat bij Nieuwpoort de Noordzee in stroomt. Een plek met herinneringen. Nieuwpoort was de eindbestemming van mijn allereerste zeezeilavontuur. Binnendoor met de boot naar Vlissingen en via Blankenberge en Oostende naar Nieuwpoort en weer terug. Wat een belevenis om bij het verlaten van de zeesluis in Vlissingen de Westerschelde op te varen en langs de kust met een wijde boog om de immense pieren van Zeebrugge heen naar de jachthaven van Blankenberge.

Als oud-zeilers lijkt het ons wel wat aan het water te staan. Bovendien schijnt Veurne een stadje met oud centrum te zijn. Het duurt even voor we het haventje vinden. De camperplek mag die naam niet hebben. Het zijn parkeerplaatsen die alle bezet zijn door “gewone” auto’s. Bovendien zijn ze niet geschikt voor een camper. Veel te kort. Een busje zou er nog wel kunnen staan. Aan het eind van de doodlopende weg, bij de ingang van het jachthaventje waar hoofdzakelijk kleine motorbootjes liggen, kunnen we moeizaam keren en zetten ietwat teleurgesteld koers naar het nabij gelegen De Panne. We hadden wel een dag willen blijven. We hebben absoluut geen haast en geen zin iedere dag op de weg zitten.

We zijn een paar jaar geleden, nadat we besloten hadden te stoppen met zeilen en de boot en onszelf naar Nederland hadden teruggebracht, na onze eerste reis met een kleine camper door Frankrijk ook in De Panne geweest. Het tot stad met veel hoogbouw uitgegroeide voormalige dorp heeft geen camperplek en is bovendien camperonvriendelijk. Met de kleine camper van destijds overnachtten we tussen personenauto’s langs

een straat. Dat gaat nu niet meer. We komen een paar parkeerplaatsen tegen waar ons met borden duidelijk wordt gemaakt dat we niet welkom zijn. Bovendien is het erg druk. We besluiten verder te gaan. Het bezoek aan onze zuiderburen is van korte duur.

Langs de duinen rijden we door naar Bray-Dunes, net over de Franse grens. Als we willen parkeren op de grote parkeerplaats bij het kerkhof, stopt er een politieauto naast ons. De vriendelijke agent verwijst ons naar het plein bij het voormalige station achter de boulevard. Hij wijst het aan op een plattegrond en geeft ons die mee.

Op het plein staan een paar campers en met een goed gevoel zoeken we een plek. We horen de branding en ruiken de zee en kunnen ons niet bedwingen er direct heen te lopen. Tussen twee flatgebouwen door komen we op de brede, autovrije boulevard. Lopen een trap af en staan op het strand. Het is eb. De rustige branding rolt tientallen meters van ons af op het zand. In de verte zien we de pieren en haven van Duinkerken. We kijken elkaar aan en weten wat we denken. Eindelijk. De zee. Na zes maanden het besloten coulisselandschap van de Achterhoek nu de weidsheid en ruimte die we zo goed kennen en waar we zo van genoten. We besluiten een paar dagen te blijven.

Op het strand van Bray-Dunes liggen diverse scheepswrakken die met eb boven water komen. Stille getuigen van het drama dat zich hier eind mei en begin juni 1940 afspeelde. Meer dan 250.000 Engelse, Franse en Belgische soldaten waren door de oprukkende Duitse legers het strand opgedreven en dreigde met de zee in de rug afgeslacht te worden. Met duizenden grotere en kleinere schepen wisten ze naar Engeland te ontkomen. Een monument op de boulevard is een blijvende herinnering aan deze grootscheepse evacuatie aan het begin van de Tweede Wereldoorlog. De scheepswrakken zijn gemarkeerd met gele boeien, die bij laagwater op het drooggevalen strand rond de uit het zand stekende verroeste scheepsrestanten liggen.

We maken een lange wandeling over het strand naar De Panne. De hoge flats van de Belgische grensplaats zijn al van verre te zien. Het is

zo'n kilometer of tien heen en terug. Vlak voor De Panne is het strand smal en komt de zee bij vloed tot aan de duinen. Maar een betonnen zeewering met wandelpad maakt de voettocht ook met hoogwater mogelijk.

Op zee varen verrassend veel zeilboten, Het is begin oktober, maar mooi weer. *Indian Summer*. De zon schijnt volop maar er staat een frisse wind uit het noordoosten. We lopen redelijk in de beschutting van de duinen. De zeilboten zitten vlak onder de kust, tussen de zandbanken. Het veilige vaarwater wordt met grote rode en groene boeien gemarkeerd. Hoe vaak heb ik hier zelf niet gevaren voor de boot naar de Middellandse Zee ging? Op weg naar Zuid-Engeland, Normandië, Bretagne, de Kanaal Eilanden. Vanuit Duinkerken oversteken naar Dover. Of naar Boulogne-sur-Mer langs de lage krijtrotsen van Cap Blanc-Nez en Cap Griz-Nez. Eén keer raakte ik bij de laatste kaap in een warrige zee verzeild. Hoge golven spoelden schuimend over het dek en de kajuit tot aan het windscherm. Rond kapen kan het met een beetje wind op zee al spoken.

De meeste zeilboten varen richting Duinkerken. Het wordt laagwater. Ze hebben de wind en stroom mee. Slechts een enkele ploetert noordwaarts. Naar Nieuwpoort of Oostende. Kruisend tegen stroom en wind. Als we terug zijn in Bray-Dunes doen we ons te goed aan *Moules roquefort* met frites. De mosselen smaken ons prima, net als de *Dame Blanche* toe! Terug op het plein weten we niet wat we zien. Er staan minstens dertig tot veertig campers. Het is weekend!

3. Geen zeehond te zien

Er waait een harde wind uit het noordoosten over de *Baie de Somme*. De zon schijnt in een bijna wolkeloze hemel maar het is koud. Het wordt eb. Het water stroomt met grote snelheid het kleine haventje van Le Hourdel uit. Het is meer een smalle zijarm van de baai. De steiger waaraan de kleine zeil- en motorbootjes liggen zakt snel langs de lange bruin verroeste stalen palen met het water mee. In de grote baai komen de zandbanken boven water. De rode en groene boeien die de vaargeulen markeren liggen plat op het zand. De lange kettingen, die ze bij hoogwater op hun plaats houden, liggen gekronkeld als gekookte spaghetti op de banken. Hier en daar blijft voldoende water staan en zijn de dorpen Le Crotoy en St. Valerie sur Somme aan de andere kant van de baai nog per boot bereikbaar. Boven de zandbanken zweven honderden, misschien wel duizenden krijgende meeuwen, die zich op een rijkelijke maaltijd storten.

Gefascineerd kijken we diep weggedoken in onze warme donsacks naar het schouwspel dat zich in de droogvallende baai voltrekt. Weldra zouden we tientallen zeehonden te zien moeten krijgen, die op de droogvallende platen kruipen en wachten tot het water weer terugkomt. De *Baie de Somme* is de habitat van de grootste zeehondenkolonie van Frankrijk. Je kan met een gids de zandbanken op. Hij wijst je de weg naar de plekken waar de zeehonden zich graag ophouden. Zonder gids is het gevaarlijk als je hier niet thuis bent. Het is net wadlopen. Je moet weten

waar je aan begint, zodat je niet verrast wordt door het snel opkomende water. We blijven aan wal. We hebben genoeg zee onder onze voeten gehad op de vele zeereizen met de zeilboot. Dat ligt alweer ruim zes jaar achter ons. We hebben de boot verruult voor de camper en zijn landrotten geworden. Maar de zee blijft trekken. De ruimte die voor ons ligt doet ons goed.

Een paar kitesurfers in wetsuites, die achter hun kleurige parachutes in de harde wind met hoge snelheid over het water gesleurd werden, komen aan land. Er staat nauwelijks nog water. Eén van hen heeft moeite met zijn parachute die woest boven en op het grindstrand stuitert. Hij krijgt het ding niet onder controle. Hij schreeuwt en wenkt naar ons. Anneke loopt naar hem toe. Hij geeft haar de stuurlijnen in de hand en rent naar de vervaarlijk klapperende vlieger. Gooit er een paar grote kiezels op, zodat het ding niet meer kan opstijgen. Hij rent terug naar Anneke, legt de stuurstokken op het grind en wijst naar het snelstromende water. Zijn surfboard drijft in flink tempo met het zakkende water naar open zee. Dan blijft hij stilliggen. Gered door een droogvallende zandplaat. De skeggen van het board hebben zich als hakken in het zand gezet. Tot onze verbazing loopt de man zee in en probeert in het kolkende water naar zijn plank te zwemmen. We schreeuwen boven de wind uit, dat het levensgevaarlijk is. Hij zou beter moeten weten. Uit alle macht zwemt hij tegen de stroom in en in plaats van dichterbij het board, dat inmiddels veilig drooggevallen is, wordt hij met het woelige water richting zee gesleurd. Ik ren naar een surfer die wat verderop zijn spullen staat in te pakken en wijs naar de steeds verder afdrijvende zwemmer. Verbaast kijkt hij naar de worsteling van de man, die nu zeker vijftig meter van de plaats verwijderd is waar hij te water is gegaan. Hij zegt een boot te gaan waarschuwen en rent naar het verderop staande gebouwtje van de surfclub. Intussen heeft de zwemmer ingezien, dat z'n missie vruchteloos is. Met veel moeite en tot onze grote opluchting weet hij het grindstrand te bereiken. Als hij bij ons staat geeft hij toe dat het niet slim was wat hij deed. Om de hoek van de kleine landtong komt een snelle rubberboot aan scheuren. Even later loopt de surfer met zijn geredde plank onder de

arm weg en steekt zijn duim naar ons op. We lopen over het nu hoog boven het water liggende grindstrand naar de camper. Op de zandbanken krioelt het van de meeuwen. Maar er is geen zeehond te zien. Ook niet als we de zandplaten met de verrekijker afzoeken.

Ons mobiele huis staat in het groen op een rustige plek. Er staan her en der verspreid nog een paar campers. De hoge, dichte groene struiken geven veel privacy. We horen de zee ruisen en het zachte gebrom van de kleine cementfabriek, die verscholen gaat achter de bomen. Als de fabriek in de namiddag sluit, is het op de branding na doodstil.

Gisteren hadden we ook al een heerlijk rustige overnachtingsplek in Stella Plage. Door het langgerekte dorp reden we naar de brede boulevard en linksaf naar een gesloten camping. De smalle weg werd links en rechts geflankeerd door duinen. Aan de zee kant een hoog zandduin. Het was wat afgelegen maar er stonden nog een paar medereizigers op de parkeerplaatsen langs de weg aan de kant van het begroeide duin. Vannacht joeg de noordenwind tussen de duinen door en blies het duinzand over de camper heen. Het tunneleffect waarbij de wind door de smalle strook in snelheid toeneemt. We kennen dat van het zeilen tussen twee eilanden door. Van rustige wind kon het dan opeens behoorlijk poeieren en als je weer op open zee kwam nam de wind aanzienlijk af. Een korte, onverwachte maar welkome regenbui spoelde het zand grotendeels weer weg.

We hadden een waterprobleem. Het was weliswaar nog niet nijpend, maar wat liters extra was welkom. Toen we naar Stella Plage reden hadden we drie keer een poging gedaan bij een tankstation. Bij alle drie was er geen water werd ons gezegd. We geloofden het niet. Bij het laatste station waar we stopten lag een lange groene slang aan een kraan gekoppeld. Maar we kregen geen water. We vullen de tank weleens bij een kerkhof. Maar dat kwamen we niet tegen. Als er mensen bij de graven zijn doen we het niet. We willen niet storen. Als er een tuinman of beheer rondloopt vragen we het. Meestal is het goed. En als er niemand is doen we het. Bij een wandeling door Stella Plage liepen we

langs een openbaar toiletgebouwtje. Buiten was een wasbak zonder kraan. Maar toen we een hand onder het afdakje boven de bak hielden kwam er plotseling een straal water tevoorschijn.

We vertrokken vroeg en parkeerden de camper voor het gebouwtje en met een steelpan en maatbeker vulden we de gieter. Het ging langzaam maar het ging! Een half uur en vijf gieters verder was de tank redelijk gevuld! Of het drinkwater was weten we niet, maar om af te wassen en te koken prima. Drinken doen we nooit uit de tank maar uit flessen mineraalwater. Een vroege wandelaar keek afkeurend naar ons, maar zei niets.

4. Een Herinnering

Het weer is veranderd. Na dagenlang zonovergoten landschappen, is het zwaarbewolkt als we op weg zijn naar het havenplaatsje St. Valéry-en-Caux. Dieppe en Le Tréport laten we letterlijk links liggen. We golven met het hoger wordende landschap mee. De duinen en zandstranden verdwijnen. We rijden boven op de hoge krijtrotsen van de Normandische *Côte d'Albâtre*, de Albastkust, die het land abrupt in zee doet afvallen.

Het is een fascinerend schouwspel dat zich tussen de havenhoofden van St. Valéry-en-Caux afspeelt. De stormachtige wind perst het bijna lichtgroene water tussen de pieren door. Hoge golven kruipen langs de donkere bakstenen muren van de golfbrekers, die steeds verder uit het water oprijzen. Het wordt eb. Het uit de havenmond stromende water wint het van de harde wind. Het samenspel van wind en getij zorgt voor een warrelige zee voor de haven. De golven worden door de wind naar de kust opgestuwd en willen naar binnen. De sterke ebstroom houdt ze tegen en duwt ze terug. Hoog, steil en schuimend.

We zijn een uur geleden aangekomen en afgedaald naar het dorp, dat ingeklemd ligt tussen de loodrecht uit zee oprijzende witgrijze krijtrotsen. Bovenop een groene kruin van sappig grasland. Over de brug bij de haven gaat een smalle weg naar de parkeerplaats tussen de krijtrotsen en het strand. Hier geen zand meer, maar grove kiezels die door de op het strand uitlopende en zich weer terugtrekkende branding over elkaar rollen en veel lawaai maken. Rechts de steeds leger lopende havenmond.

De harde noordenwind, ik schat zo'n vijf Beaufort aan de witte koppen op zee te zien, maakt het ijsig koud. Af en toe sproeit het lage grijze wolkendek een fijne douche over het ons uit. Diep in onze jassen gedoken maken we een wandeling naar het dorp. In het havenkanaal voor de ophaalbrug staat geen water meer. De boeien die met hoogwater de veilige doorvaart naar de achter de brug en sluisdeuren liggende jachthaven markeren, liggen aan hun lange kettingen op de modderbanken. Onder de brug is de zo'n tien meter lager liggende stenen bodem voor de sluisdeur drooggevalen. De deur zorgt ervoor dat de jachthaven bij laagwater niet leegstroomt. Het water zakt wel door de spuigaten naast de sluisdeur, zodat de druk daarop niet te groot wordt als er aan zeezijde geen water meer staat. De vele zeilboten en motorbootjes zakken mee aan de drijvende steigers maar houden voldoende water onder de kiel. We lopen een rondje om de haven. Het blijft trekken.

Jaren zaten we op zee. Met de zeilboot hebben we veel zeiltochten langs de Franse Oceaan kust gemaakt. Voor we naar de Middellandse Zee vertrokken. Spannend varen was het. Niet alleen de wind bepaalde de vaart. Ook de getijden. Het soms metershoge verschil tussen eb en vloed was een belangrijke factor om rekening mee te houden. Veel kleinere Franse havens zijn met laagwater niet bereikbaar. De sluisdeur staat slechts een paar uur voor en na hoogwater open. Dan sluiten ze onverbiddeijk en kan je problemen krijgen als je niet op tijd bent. In het ergste geval val je droog en ligt je schip een paar uur op één oor tot het water weer opkomt. Het is belangrijk de getijdenkaarten goed te lezen en uit te rekenen wanneer je uit een haven moet vertrekken om op tijd weer een haven in te kunnen varen. Dat houdt in, dat je soms 's nachts moet vertrekken. Het is me nooit overkomen dat we te laat voor een dichte sluisdeur kwamen. Op de Middellandse Zee was rekenen niet meer nodig. Verschil tussen eb en vloed is er nauwelijks. Je kan vertrekken en aankomen wanneer je wilt.

We waren van plan wat langer in St. Valéry-en-Caux te blijven. Maar het blijft koud met de noordenwind en het ontbreken van de zon. We besluiten het in de Tweede Wereldoorlog platgebombardeerde dorp na één nacht en een bezoek aan de plaatselijke wasserette te verlaten. Veel authentieks is er niet meer te zien. Aan de haven staat nog een groot, gerestaureerd middeleeuws vakwerkhuis, dat het oorlogsgeweld overleefd heeft. Het herbergt een museum dat verhaalt over die droevige periode uit de geschiedenis van het dorp.

We rijden landinwaarts over kleine, soms smalle binnenwegen en duiken steeds dieper Normandië in. Door heuvelachtige, groene landschappen. Door slaperige dorpjes met de voor deze streek zo karakteristieke vakwerkhuisen en -schuren. Soms zo oud, dat het lijkt alsof alleen het donkere de houten balken de vaak scheve en buikende, meestal witte geschilderde stenen muren nog bij elkaar houdt. We volgen een stuk van de brede Seine met z'n prachtige beboste oevers. Langs de weg staat een oude witte bestelbus, half in het groen verscholen op een landweggetje. Omdat we niet hard rijden, dat doen we nooit, weten we niet wat we zien. Op de passagiersstoel zit een vrouw. Haar kleine BH verhult nauwelijks haar grote borsten. We vermoeden dat er in het busje een matras op de laadvloer ligt.

Het glooiende land wordt door de herfst gekleurd tot een prachtig pallet. Bruin, geel, hier en daar nog groen en soms vuurrood. Langzaam verschijnen de boomgaarden van de Calvados. De appels hangen te wachten om geogst te worden om tot de sterk alcoholhoudende drank getransformeerd te worden. We passeren een modern, strak gebouw. Achter de hoge glazen gevel staan grote glimmende koperen ketels waarin de geperste appels tot calvados gestookt te worden. De goudgele drank, die lange tijd mijn favoriete drank was. Het is me te sterk geworden.

Couterne nadert. Er is een parkeerplaats voor campers achter de kerk op de *Place de Mairie*. Als we eraan komen staan er voor het kleine gemeentehuis twee auto's op de plek. Eén op de vuilwaterafvoerput. Het is al laat en we hebben geen zin verder te rijden. Veel plaats is er niet. We

parkeren half op het trottoir bij de voor het kleine dorp uit de kluiten gewassen kerk. Naast de bibliotheek. We moeten maar wachten tot een van de auto's weggaat. Er komt een vrouw de kleine leeszaal uit. Ze kijkt naar de camper en dan naar de bezette parkeerplaats en loopt naar ons toe.

‘Wilt u hier overnachten?’ vraagt ze.

We beamen het.

Ze loopt weer de bibliotheek in en komt terug met een jonge vrouw. Ze wijst naar ons en naar een van de twee auto's die de camperplek bezet houden. De vrouw stapt in de rode auto en rijdt haar voertuig van de parkeerplaats af en zet hem op het trottoir voor het gemeentehuis. Dan verdwijnt ze weer in de bibliotheek. Zelf stapt de behulpzame dame in de auto op de vuilwaterput. Als ze wegrijdt steken we een duim op als teken van dank en verhuizen naar de plek voor het zo te zien nieuwe toiletgebouwtje met buitenkraan voor tappen van drinkwater. Een goede service in dit verder niet interessante dorpje. Maar prima voor een overnachting onderweg. Het is een wat vreemde plek zo op straat. Ondanks de herrie die de jeugd 's avonds maakt, er is in dit grauwe dorp weinig te beleven, we hebben er zelfs geen winkel kunnen vinden, slapen we goed.

Het is nog niet helemaal licht als we vertrekken. We willen niet iedere dag rijden. We hebben totaal geen haast. Er wacht niemand op ons. Maar dit dorp is deprimerend. Hoge grauwe huizen omzomen de paar straten. Het doorgaande verkeer, dat nu door een wegopbreking omgeleid wordt, raast vlak langs de huizen. We gaan terug naar de kust. De weidsheid van de zee blijft ons trekken. Het geluid van de branding, de krijsende meeuwen. Ik mis het. Ondanks dat ik geen behoefte meer heb te varen. Dat is geweest. Hoe mooi het ook was. Maar soms ook angstig als je ver van de kust overvallen werd door harde wind en soms hoge, brekende golven. Tussen de Griekse eilanden was dat steeds vaker het geval.

Het wordt een lange tocht binnendoor naar Saint Marc-sur-Mer tussen St. Nazaire en La Boule aan de Bretonse kust. De Normandische vakwerkhuisen maken plaats voor stoere huizen. Vaak opgetrokken uit

ogenschijnlijk grote ruwe stenen. Naarmate we de kust naderen wordt de grauwe lucht lichter en uiteindelijk breekt de zon weer door. Als we stoppen om een broodje te eten en een kop koffie te drinken zitten we heerlijk in de warme zon voor de camper. Bij Saint Marc-sur-Mer vinden we een prima plek voor de nacht. Er staan meerdere campers op de met groen omgeven aan zee liggende parkeerplaats. Langs de rotskust loopt een wandelpad naar het dorp. Het uitzicht op de soms steil in zee afvallende rotsen en baaien is prachtig. Overal zijn trappen naar zandstrandjes, die tussen de rotsen verscholen liggen en waar de zee zonder branding op uitloopt. Het is drie kwartier lopen over de beboste rotskust naar het dorp. Langs mooie grote villa's, het dorpje stelt niet veel voor. Op het tussen de rotsen ingeklemde zandstrand zijn een paar terrassen. Op één ervan koesteren we ons in de warme oktoberzon en genieten van het uitzicht over zee en een glas Muscadet en Ricard.